

ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ: ВІД СТРАТЕГІЇ ДО СТРАТЕГІЇ

The state of Ukraine's economy is characterized by sharp impoverishment of population contrasting with oligarchs accumulating fortunes through corruption. It results in political instability in the country. As it was said by «poverty of our ages is different from the poverty of the past because it is not caused by natural scarcity of resources as it was before. Instead, its origins lie in the set of priorities of the rich. Thus nowadays poor people can hardly expect any pity as they are simply tossed away as a garbage.» This situation is not uncommon and was faced by some of the developed economies of today. Ukrainian society is facing a dilemma: to fight poverty or remain a third-world country with a low level of consumption.

Due to the limited data, the authors do not apply extended analysis of the situation instead full attention is put on the fundamental aspects that affect future of the country.

The purpose of the article is to explore the problem of poverty in Ukraine and to outline the ways of fighting it.

Ключові слова: безробіття, бідність, малозабезпечені, мінімальна заробітна плата, інфляція.

Вступ. Сучасний стан економіки України характеризується різким зuboжінням населення на фоні корупційного збагачення олігархів. Результат – політична нестабільність у країні. Як зазначається у [18], «бідність нашого часу не схожа на бідність інших віків. Вона обумовлена не природнім дефіцитом ресурсів, як раніше, а низкою пріоритетів, нав'язаних багатими людьми усім іншим. Отже, сучасних бідняків не жаліють..., а просто списують, наче сміття». Подібне переживали у період становлення капіталізму і розвинені нині економіки. Тому перед українським суспільством постає питання: чи вдасться подолати бідність, чи країна залишиться країною третього світу з низьким рівнем споживання населення.

У статті автори не претендують на розширений аналіз ситуації у зв'язку з обмеженою кількістю даних (розподіл заробітної платні та пенсій по верствах населення тощо), а акцентують увагу на найбільш актуальних питаннях, від вирішення яких залежить подальша доля країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші в економічній науці роботи, присвячені вивченню бідності, з'явилися лише наприкінці ХХ століття. Це – праці М.Туган-Барановського, К.А. Пажітного, Ф. Бородкіна, С.Н.Бикова та ін. У радянські часи за межами СРСР дефініцію «бідність» науковці визнавали як економічну категорію не завуальовуючи, у той час, як на теренах Радянського Союзу не визнавалася навіть можливість існування цієї проблеми як такої. Дослідження радянських дослідників із цього питання, як правило, мали закритий характер. «Сміливіше» використовувалося поняття «малозабезпеченість», критерієм якого вважався рівень середнього доходу в абсолютному розмірі на душу населення, встановлений державою. У наукових колах України проблему бідності почали обговорювати із середини 1990-х років. Це – роботи Е.М. Лібанової Ю.І. Саська, А.Ф. Ревенка, І.Ф. Гнібіденка, В.О. Мандибури, В.І. Паніотто та інших.

Проблемі бідності та аналізу визначальних чинників присвячені дослідження також західних науковці [2,5,15,18], у яких прослідковується такий ключовий висновок: економічне зростання країни не гарантує подолання бідності у країні; необхідні відповідні інституційні реформи, подолання розриву у доходах між заможними та бідними, подолання корупції.

Наразі має місце значна міжкраїнова відмінність у показнику рівні життя. Так, найбідніші громадяни США мають дохід, доступ до послуг освіти, охорони здоров'я, комунальних тощо, що значно перевищує відповідний показник громадянина середнього рівня доходу в Африці, Азії та інших частинах Америки [5]. Пошуку чинників, що визначають цю відмінність присвячено багато праць [2,5,15,18].

Мета статті – дослідити проблему бідності в Україні та окреслити шляхи її подолання.

Результати дослідження. У незалежній Україні стратегічні підходи до подолання бідності були закладені ще у 2001 році Стратегією подолання бідності (затверджена Указом Президента України від 15.08.2001 р., № 637) [14]. Документ визначав систему показників, на основі яких проводилася комплексна оцінка бідності населення, і відкрито констатував, що перебудова економічних відносин в умовах спаду виробництва, інфляції, зміни форм власності призвела до різкого зниження рівня життя населення, зменшення його платоспроможності, розшарування суспільства за рівнем доходів, зростання безробіття. За 1990 - 1999 роки валовий внутрішній продукт скоротився майже на 60 відсотків, обсяги виробництва промислової продукції - на 48,9, сільського господарства – на 51,5 відсотка. Реальна заробітна плата зменшилась у 3,8, а реальна пенсія – в 4 рази. Серед інших, було дано визначення таких ключових термінів як бідність - неможливість унаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу; глибина бідності – відхилення величини доходів або витрат бідних від визначеної межі бідності; межа бідності – рівень доходу, нижче від якого є неможливим задоволення основних потреб; межа бідності – частка прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць (на підставі значення цього показника слід визначати сім'ї, які належать до категорії бідних). Поняття «крайня форма бідності» визначено як бідність, яка порівняно зі стандартами цивілізації асоціюється з межею виживання.

Стратегія-2001 передбачала трьох етапну реалізацію заходів. На першому етапі передбачалось реалізувати низку заходів для стабілізації рівня життя і усунення найбільш гострих проявів бідності. При цьому рівень бідності мав знизитися з 26,4 до 26 %, а крайньої форми бідності – з 13,9 до 12 %. Зазначимо, що у 2002 році рівень бідності становив 27,2%, рівень злиденності – 13,7%. На другому етапі (2003 - 2004 роки) планувалося створити передумови для стабільного зростання доходів населення та зменшення рівня бідності до 25%, крайньої форми бідності – до 8%. У 2004 році рівень бідності становив 27,3 %, а рівень злиденності – 14,2%. На третьому етапі (2005–2009 роки) повинна була завершитись переорієнтація економічних процесів на більш ефективне задоволення потреб населення, мали діяти усі програми соціального захисту та ефективна система соціального страхування, а також зупинитися зубожіння найбільш вразливих верств населення, рівень бідності мав знизитися до 21,5%, а рівень крайньої форми бідності – до 3%. Фактично ж рівень бідності

у 2009 році становив 26,4%, рівень крайньої бідності — 13%. Отже, визначені Стратегією показники бідності впродовж зазначеного періоду на жодному з етапів не досягнуті [20].

У 2016 році Уряд приймає Стратегію подолання бідності з терміном реалізації до 2020 року. Для реалізації Стратегії-2016 уряд ставить завдання розробити додаткові механізми та заходи для зменшення масштабу бідності та запобігання його поширенню; удосконалити методологію оцінювання та моніторингу бідності та соціального відчуження. Так, рівень бідності за абсолютним критерієм для порівняння з міжнародними показниками на 2018-2020 рік має становити 0,8-0,5%; рівень безробіття населення у віці 15-70 років — 9,2-9%; частка бідного населення, витрати яких нижчі від фактичного прожиткового мінімуму — 61-65%.

Поки Україна обирала свій шлях між англосаксонською ринковою моделлю, що базується на 10 принципах Вашингтонського консенсусу, та соціально-ринковою європейською (рейнською), в основі якої компроміс між економічним зростанням і рівномірним розподілом багатства зубожіння українців набиало негативних обертів. І з ідеї впровадження англосаксонської ринкової моделі господарювання Україна вийшла зі стрімким падінням темпів розвитку національної економіки. У 2008 р., після початку світової кризи, рівень бідності зріс до 21%, але потім ситуація стала поліпшуватися. Перед початком військового конфлікту, у 2013-му, рівень бідності становив 9%, з 2014-го по 2016 р. збільшившись майже вдвічі — до 17%. Але впродовж останнього року ситуація поліпшилася, і рівень бідності знизився до 12% [9].

На сьогодні, понад шість мільйонів емігрантів у світі — українці, вік половини із них — це молоді люди—цівіт нації до 35 років. Відповідно до даних [11], з тих, хто має намір покинути Україну, 55% — молодь у віці від 18 до 29 років; 44 — від 30 до 39 років; 33% — 40—50-річні, причому 40% — люди з вищою освітою; 27,6 — із середньою спеціальною; 23,2 — із середньою і 17,8% — із неповною середньою освітою.

Підвищення цін у період 1994-2018 рр. (див. рис.1) поступово й невпинно призводило до зубожіння населення та погіршення структури і якості споживання. Нагадаємо ланцюжок подій, що був нами проаналізований у дослідженні [17]. На початку серпня 2015 року Уряд України оприлюднив макроекономічний прогноз на 2016 рік у двох сценаріях. Зокрема, Кабінет міністрів прогнозував рівень інфляції по першому сценарію на рівні 12 %, а по другому — 14,7 %. За оцінками Національного банку України основними впливовими чинниками, що зумовили інфляцію 2016 року були такі: подорожчання тарифів на житлово—комунальні послуги та збільшення тарифів на паливо. У порівнянні з 2014 та 2015 роками, інфляція 2016 року істотно уповільнилась до показника 5,8 %, але подорожчання тарифів на нафту спровокувало прискорення зростання цін. Цільове спрямування монетарної політики восени 2016 р. Національний банк визначив таким чином: забезпечення уповільнення інфляції до 8 % +/-2 п.п. на кінець 2017 року та до 5 % у середньостроковій перспективі. Прийняття у 2017 році закону про підвищення мінімальної зарплати до 3200 грн. спровокувало зростання інфляції на 1,1 %. У результаті прогноз інфляції на кінець 2017 року, який було оприлюднено в січні 2017 року, зріс з 8 % до 9,1 %. Отже, слід констатувати, що Національному банку не вдалося виконати обіцянку щодо показника інфляції на 2017 рік на рівні 8% +/- 2 п.п. і фахівці НБУ визнають [12], що економіка України завершила рік з фактичним результатом — 13,7% Тобто, відхилення склало 4,6 п.п.,

з яких відхилення на 2,8 п.п. припадає на сирі продовольчі товари (зростання цін на них пояснює 60% відхилення від прогнозу). Інший чинник — базова інфляція, вплив якої фактично склав на 1,7 п.п. більше, ніж очікувалося. Також визнається недооцінення ефекту зростання зарплат. Замість очікуваного зростання інфляції на 1 п.п. від підвищення мінімальної зарплати до 3200 гривень, фактично — майже 2 п.п. Крім цього, неочікувану інфляцію спровокувало не тільки підвищення мінімальної заробітної плати, але і загальна напружена ситуація на ринку праці, пов'язана зі зростаючою міграцією.

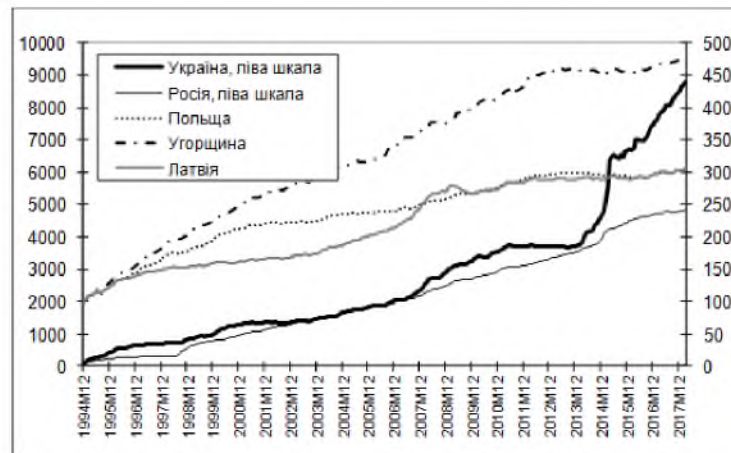

Рис.1. Динаміка індекса інфляції (ІЦІ) в Україні у порівнянні з країнами-найближчими торговельними партнерами, 12.1994 р. = 100 %. Власні розрахунки. Джерело: [4]

Аналіз даних щодо чисельності населення України, починаючи з 1990 року свідчить наступне. Приріст населення спостерігався лише у три перші роки з аналізованого періоду. З 1994 року темпи приросту набувають від'ємного значення і, разом з цим, зростає швидкість скорочення кількості населення і вже на початок 2018 року Україна втрачає майже 9,5 млн своїх жителів у порівнянні з відповідним періодом 1990 року. Тільки за 2017 рік населення України скоротилося на 198,1 тис. осіб без урахування анексованого Росією Криму та окупованих територій Донбасу [7]. За прогнозами ООН, до 2050 року населення України скоротиться на 18%.

За оцінкою держстату [7], на 1 січня 2018 року кількість населення становила 42 млн 386,4 тис. осіб. За оцінками ООН, загальна чисельність населення України, разом із Кримом, становить 44,2 млн осіб. Залишається суттєвим перевищення кількості померлих над числом живонароджених — 100 на 63 відповідно. За часи незалежності в Україні проведено єдиний перепис населення (у грудні 2001 року). Згідно з його результатами, у країні налічувалося 48 млн жителів. Очікували, що новий перепис пройде у 2016 році, але його відтермінували до 2020 року. Зазначимо, що Організація Об'єднаних Націй же рекомендує проводити таку оцінку один раз на десять років.

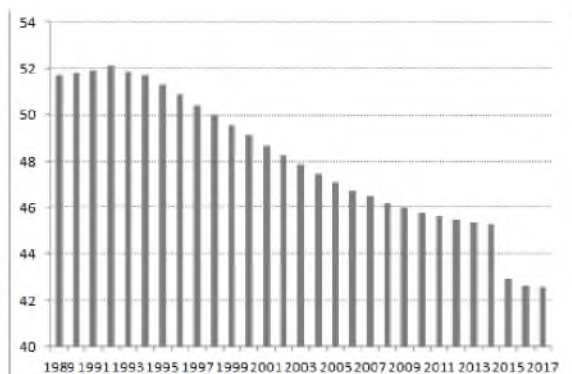
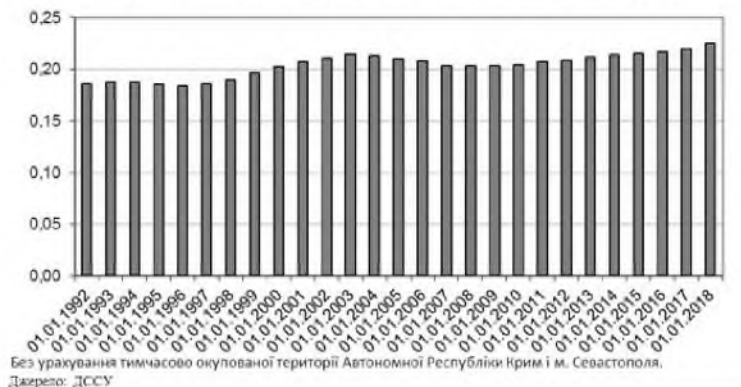

Рис.2. Динаміка чисельності населення України, млн осіб. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя. Джерело: [7]

За інформацією [3] на підставі даних ООН, Україна входить до п'ятірки лідерів за темпами скорочення населення (-18%), поступаючись лише Болгарії (-23%), Латвії (-22%) та Молдові (-19%). На п'ятому місці – Хорватія (-17%). Україна також у ТОП-5 країн із найбільш стрімкими темпами скорочення населення, й, за оцінками Організації Об'єднаних Націй, до 2050 року населення України може скоротитись на 18% до 36,4 млн осіб, а до 2100 року – на 57% до 28, 2 млн осіб.

Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя. Джерело: ДССУ

Рис.3. Динаміка частки населення України старше 60 – ти років. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя. Джерело: [7]

На відміну від розвинених країн, в Україні проявилася проблема старіння населення як наслідок зубожіння. Старіння є загрозою трудоворесурсній безпеці і знижує загальний рівень економічної безпеки. Дослідники визнають, що в усіх, без винятку країнах, старіння населення відбувається в результаті паралельного розвитку двох тенденцій – падіння народжуваності і збільшення тривалості життя. Причому зниження народжуваності на глобальному рівні є більш значущим. Що ж до України, то прискорення темпів старіння населення відбувається завдяки кільком факторам. По-перше, темпи і глибина падіння народжуваності на першому десятиріччі років незалежності були безпрецедентно високими, що наклало негативний відбиток на статеву-вікову струк-

туру населення країни на довгі роки. По-друге, в той же період мали місце значні втрати контингенту населення трудоактивного віку як внаслідок високих показників його смертності, так і через вплив значної частини за кордон для пошуку роботи. Як наслідок, середній вік населення України збільшився з 36,5 років у 1989 р. до 40,6 років у 2014 р., медіанний вік – з 34,8 років до 39,8 років за цей же період [10].

На сьогодні проблема запобігання та подолання бідності населення, у тому числі, й зайнятого відіграє ключову роль у формуванні тенденції глибокого розшарування населення на заможних та бідних. Так, за оцінками науковців, в Україні 5,0% багатіїв володіють 60,0% усіх ресурсів, а 60,0% бідних громадян контролюють лише 5,0% ресурсів країни.

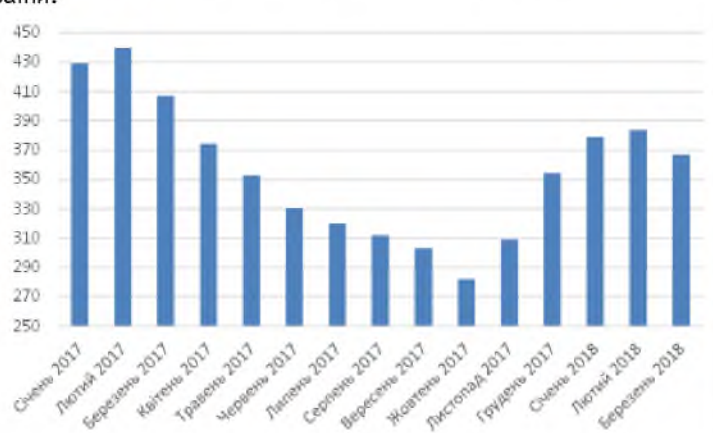

Рис. 4. Динаміка кількості зареєстрованих в Україні безробітних. Тис. осіб. Джерело: [4]

Як зазначалося вище, підняття мінімальної зарплати до 3200 грн. у перерахунку по курсу долара все одно її знизило у доларах США (у зв'язку з трикратним знеціненням гривні). Після першого кварталу в Україні повинна була, відповідно до Закону про держбюджет на 2018 рік, підвищитися мінімальна зарплата до 4200 грн. Але уже по завершенню першого кварталу Мінфін робить сенсаційну заяву, що економіка «не потягне нову мінімалку». Як заявив заступник міністра фінансів Сергій Марченко, якби «мінімалка» виросла з квітня до 4200 грн, необхідно було б розширити витрати бюджету на цей рік мінімум на 13 млрд грн. Але, до держбюджету за перший квартал цього року поступило 193,6 млрд грн, що складає 96,9% від затвердженого показника на цей період, а з урахуванням підвищення тарифного розряду ЕТС (єдиної тарифної сітки) необхідно близько 30 млрд грн.

Разом із цим, зростає заборгованість по виплаті заробітної плати. На початку 2018 року загальна сума заборгованості зросла на 7% і вже на 1 лютого 2018 року склала 2,535 млрд грн. Основна частка заборгованості економічно активних підприємств припадає на промисловість (81,9%), професійну, наукову і технічну діяльність (6,8%). При цьому більша половина суми заборгованості виникла у Донецькій (32,1%), Луганській (15,8%) та Сумській (7,8%) областях [7]. Професії з найнижчою зарплатою це – лікарі, вчителі та вихователі. 45% безробітних, які стоять на обліку, мають вищу освіту, а у великих містах - 80%. Сьогодні в Державній службі зайнятості на обліку

в середньому перебуває близько 45% людей із вищою освітою. А у великих містах, таких як Київ, Харків, Запоріжжя – понад 80% [19].

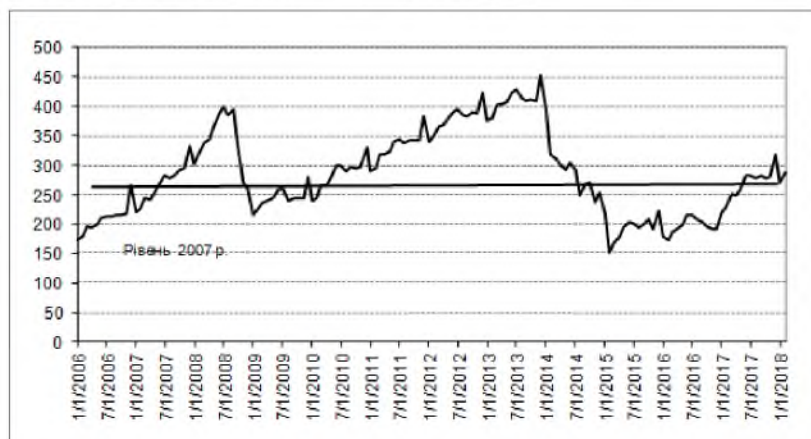

Рис. 5. Динаміка середньомісячної заробітної платні в Україні перерахованої по курсу долара. Власні розрахунки.

За даними Eurostat, станом на 1 січня 2018 року [1], мінімальна зарплата в країнах Євросоюзу коливається в межах 500-1400 євро. При цьому, 22 з 28 країн-членів ЄС встановили розмір мініимальної зарплати на законодавчому рівні. Немає його тільки в Данії, Італії, Кіпрі, Австрії, Фінляндії та Швеції. Найнижчими в ЄС є мінімальні зарплати в Болгарії – 261 євро. У південноєвропейських країнах ЄС найвищу мінімальну зарплату отримують в Іспанії – 859 євро. У західних та північних країнах-членах ЄС мінімальна зарплата перевищує 1400 євро на місяць.

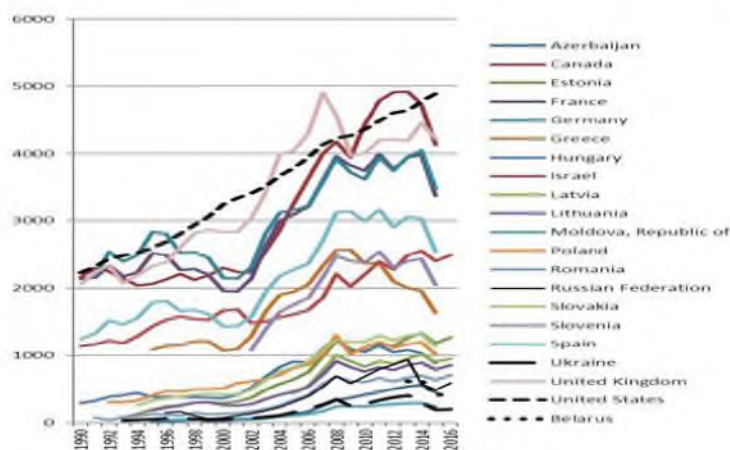

Рис. 6. Динаміка середньомісячної заробітної платні в окремих країнах перерахованої по курсу долара. Джерело: [4]

Збройний конфлікт на Сході країни загострив проблему і спричинив виникнення нових вразливих груп населення. Близько 5,2 млн. осіб мешкали в охоплених АТО регіонах, з яких до 4 млн. безпосередньо постраждали від конфлікту, близько 15 тис. - поранені, понад 1,7 млн. - зареєстровані як внутрішньо переміщені [4].

Аналіз досвіду різних країн у питанні захисту населення та бізнесу від зuboжіння свідчить, що різні країни використовують різні інструменти — різноманітні компенсації (покриття дотацією, підняття мінімальної заробітної платні, пенсій тощо). У теорії форми компенсації залежать від різних чинників: інфляції, курсу валюти, вартості споживчого кошика тощо.

Так, згідно з [2], номінальна заробітна плата W може залежати від мінімальної w таким чином:

$$W = w(\text{PIND})^{\text{ind.}}$$

де $0 < \text{ind} < 1$, а PIND залежить від інфляції, курсу валюти, вартості споживчого кошика, динаміки розвитку галузі тощо.

Висновки і перспективи подальших наукових розробок. Отже, як підтверджує проведений аналіз, поки що механізми подолання бідності в Україні були недостатньо ефективними. Насправді, у держави є широкий вибір інструментів, окрім маніпулювання податками. Одним із дієвих шляхів, автори вважають запровадження регулярного моніторингу заходів боротьби з бідністю, вдосконалення та взяття під громадський контроль безлічі непрацюючих урядових програм з подолання бідності.

1. Eurostat: мінімальна зарплата в ЄС — €261. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-43174185>. — Заголовок з екрану. (Актуально на 13.04.2018 р.);
2. Pierre-Richard Agénor, Alejandro Izquierdo, Hippolyte Fofack. The Integrated Macroeconomic Model for Poverty Analysis. - The World Bank. POLICY RESEARCH WORKING PAPER 3092, 2003. — 132 p.;
3. The fastest shrinking countries on earth are in Eastern Europe. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://qz.com/1187819/country-ranking-worlds-fastest-shrinking-countries-are-in-eastern-europe/>. — Заголовок з екрану. (Актуально на 13.04.2018 р.);
4. The Economist [Electronic resource]. — Режим доступу: <http://economist.com/>. (Актуально на 18.01.2018 р.);
5. *Аджемоглу Дарон*. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты / Дарон Аджемоглу, Джеймс А.Робинсон. — М.: Изд. АСТ, 2016. — 693 с.;
6. Близько 60% українців живуть за межею бідності - ООН [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/1850746-blizko-60-ukrajintiv-jivut-za-mejeju-bidnosti-oon.html>. — Дата звернення: 15.03.2018 р.;
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>. — Дата звернення: 15.03.2018р.;
8. Кабмін утвердив прогноз на 2016 в двох сценаріях — рост ВВП на 2 % и спад на 0,3 %. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://rian.com.ua/economy/20150810/371922852.html> — Заголовок з екрану. (Актуально на 13.04.2018 р.);
9. *Котляр А.* Тактичні песимісти і стратегічні оптимісти [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://dt.ua/SOCIUM/taktichni-pesimisti-i-strategichni-optimisti-264606_.html. (Актуально на 13.04.2018 р.);
10. Мінімізація загроз трудових ресурсній безпеці, зумовлених старінням робочої сили. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/trudo_bezpeka-45cdd.pdf. — Заголовок з екрану. (Актуально на 13.04.2018 р.);
11. *Мостова, Ю, Рахманін, С.* Чому українці покидають свою країну [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://dt.ua/internal/krovotecha-chomu-ukrayinci-pokidayut-svoyu-krayinu-267394_.html. (Актуально на 13.04.2018 р.);
12. *Пальчевський І., Доцатов Ю.* Замглави НБУ Дмитро

Сологуб: краще 3 роки поспіль помилятися, ніж кожен рік міняти мету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukranews.com/interview/1860-dmytryy-sologub-luchshe-3-goda-podryad-oshybatsya-chem-kazhduy-god-menyat-cel>. (Актуально на 13.04.2018 р.); 13. Подолання бідності [Електронний ресурс] / Програма розвитку ООН в Україні. – Режим доступу: http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/operations/projects/poverty_reduction.html. – Дата звернення: 02.04.2018р.; 14. Прийняття кабінетом міністрів Стратегії подолання бідності за 2016 рік.-Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/161-2016-%D1%80> – Дата звернення: 25.03.2018 р.; 15. Райнер Э.С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными. – М.: Изд. Дом Высшей школы экономики, 2017. – 384 с.; 16. Савенко І.І. Результати впровадження ринкової моделі господарювання в Україні [Текст] /І.І. Савенко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – випуск 1 (48). – с.283-288; 17. Семененко Т.О., Домрачев В.М. Україна та світ: порівняння макроекономічних показників розвитку [Текст] /Т.О.Семененко, В.М.Домрачев// Механізм регулювання економіки. – 2017. – №2; 18. Сибрук Дж. Мировая бедность. – М.: Книжный клуб Книговек, 2014. – 192 с.; 19. У Держцентрі зайнятості назвали професії з найнижчою зарплатою: серед них лікарі, вчителі та вихователі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukranews.com/ua/news/543087-u-derzhcentri-zaynyatosti-nazvaly-profesii-z-naunyzhchoyu-zarplatoyu-sered-nykh-likari-vchyteli-ta>. – Заголовок з екрану. (Актуально на 13.04.2018 р.); 20. Указ Президента України про Стратегію подолання бідності за 2001 рік [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/637/2001>. - Дата звернення: 10.04.2018 р.

УДК 369.5

С.В. Філяр, І.В. Почтарь

СИСТЕМА ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті розглянуто економічну сутність соціального захисту населення та його організаційно-правові засади в Україні. Досліджено систему соціального захисту населення в Україні та систему пенсійного забезпечення України. Здійснено аналіз структури пенсійного забезпечення населення. Проаналізовано динаміку змін економічно активного населення протягом 2015-2017 рр. Здійснено прогнозування зміни розміру податку на пенсії при накопичувальній системі пенсійного забезпечення.

The article deals with the economic essence of social protection of the population and its organizational and legal basis in Ukraine. The system of social protection of the population in Ukraine and the system of pensions of Ukraine are researched. The analysis of the structure of pension provision of the population is carried out. The dynamics of changes of the economically active population during 2015-2017 is analyzed. The forecast of changes in the size of the tax on pension under the accumulation system of pension provision is made.

Ключові слова: соціальний захист населення, соціальні послуги, фінансове забезпечення соціального захисту, соціальне страхування, пенсійне забезпечення, норми оплати праці, прожитковий мінімум, державне регулювання, соціальна політика.